

Critic's Point

Άρχετυπική «Τόσκα» 2015 κατὰ Hugo de Ana,
μὲ (ἀλφαβητικά) Καρυτινό, Κοστέα, Πλατανιά!

24/2015.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΠΡΟΪΟΥΣΗΣ ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ, γίνομαι ὄλο καὶ πιὸ ἀπρόθυμος στὴν παρακολούθηση κατακυρωμένων ἀριστουργημάτων, ἀκόμη καὶ ὅταν ὑπογράφονται ἀπὸ σκηνοθέτη τοῦ διαμετρήματος τοῦ Ἀργεντινοῦ Hugo de Ana (γ. Μπουένος Ἄϊρες 1949), πού παρὰ τὴ φτωχὴ διαδικτυακὴ του παρουσία, εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους πιά προμάχους τῆς παραδοσιακῆς σκηνοθεσίας ἔναντι τῶν «ρινοκερώτων» (βλ. Ἰονέσκο) δῆθεν ἐκσυγχρονισμῶν, ἐμετικὰ φρενοκομειακῆς ἐπιτηδεύσεως. Προτιμῶ νὰ ἀφιερῶν τὸν ὀλοένα μικρότερο ἀπὸ τὸν προσδόκιμο χρόνο ζωῆς μου στὴν παρακολούθηση ἀγνώστων μου ἀριστουργημάτων, ἔστω ριψοκινδυνεύοντας κάποτε νὰ δοκιμάσω μικρότερη ἢ καὶ μεγαλύτερη ἀπογοήτευση. *Ars longa, sed vita brevis...* Αὐτὸς ἦταν σίγουρα ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους (ὄχι ὁ κυριότερος: τὸν ἄλλον τὸν ἀποσιωπῶ...) γιὰ τοὺς ὁποίους τὸ 2012 δὲν παρακολούθησα τὴ διδασκαλία ἀπὸ τὸν Hugo de Ana. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀποσιωπούμενος λόγος...ἐξέλιπε, τὴν παρακολούθησα φέτος. Κάλλιο ἀργὰ παρὰ ποτέ...

Ἡρώδειο, προσδοκώμενα κατάμεστο: νὰ ὑπολογίσουμε 5.000 ἄτομα; Ἄς ὑπολογίσουμε, συντηρητικὰ γιὰ τὶς 4 παραστάσεις ἀπὸ 4.500, ἐν ὄλῳ δηλαδὴ 18.000 ἄτομα. Ὅσα δηλαδὴ θὰ εἰσέπραττε ἡ Λυρική ἀπὸ 18 πιένες στὰ Ὀλύμπια, πού εἶναι ζήτημα πιά ἂν χωροῦν 1000 ἄτομα μετὰ τὴν ἐπέμβαση τοῦ ἀλήστου μηνῆς Λαζαρίδη στὴν τάφρο τῆς ὀρχήστρας. Καὶ ἔχει ὅλα τὰ δίκαια τοῦ κόσμου νὰ γεμίζει τὰ ταμεῖα τῆς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἢ μονάκριβή μας ὄπερα, ὑπὸ τὴν αὐτονόητη προϋπόθεση ὅτι τὸ

προσφερόμενο προϊόν θα καλύπτει τουλάχιστον ποιοτικές προδιαγραφές περισσότερο από στοιχειώδεις. Και από την «Τόσκα» 2015, παρά το μουσκελετικό μας βασανιστήριο στο Ἡρώδειο, φύγαμε καταμαγεμμένοι.

Ἀρχίζω λοιπὸν ἀπὸ τὴ σκηνοθεσία, τὰ σκηνικά καὶ τὰ κοστούμια (ὅλα μὲ ὑπογραφή de Ana) πού φυσικά, ἦσαν μέρος τῆς ὅλης ἐμπειρίας. Μιὰ ὀπτική ἀποθέωση τοῦ ὑπεροχότερου ρωμαϊκοῦ μπαρόκ, μὲ τὸν τεράστιο ὕπτιο, μπρούντζινο Ἐσταυρωμένο νὰ ἀπλώνεται στὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πλάτους τῆς ἠρωδειακῆς πασσαρέλας, κυριολεκτικά... ἀποδεσμεύοντας τὸ σκηνοθέτη πὺ πραγματοποιοῖσε θαύματα κινήσεως πληθῶν, ἀπὸ τὸ Νεωκόρο ἐπιχειροῦντα νὰ συμμαζέψει τὴ γοητευτικά... ἀσυμμάζετη παιδικὴ χορωδία, ὡς τὸ περίφημο Te Deum (Δοξαστικό), ὀπτική (καὶ μουσικὴ φυσικά) ἀποθέωση ὅλου τοῦ ποντιφηκικοῦ μεγαλείου τῆς Αἰωνίας Πόλεως. Καθοριστικὸ ρόλο ἔπαιξαν, στὶς δύο πρῶτες πράξεις τουλάχιστον καὶ οἱ μαγευτικὲς βιντεοπροβολές (σχεδιασμός Sergio Metalli καὶ τῆς ἰταλικῆς ἐταιρείας Ideogramma S.R.L., μὲ ἔδρα τὴ Ρώμη), τεραστίων νωπογραφιῶν, γλυπτῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν στοιχείων μπαρόκ μὲ συναρπάζουσες ἀρμονίας βαθυκύανου, πορτοκαλόχρου καὶ ἐρυθροῦ. Διαχρονικῶς ὑποδειγματικὰ θὰ χαρακτήριζα τὴν τουαλέττα καὶ κόμμωση τῆς Τόσκα καθὼς καὶ τὰ κοστούμια τοῦ Σκάρπια. Συναρπαστικὸ εὔρημα ἢ κατακλειδα τῆς ἀ' πράξεως μὲ τὸν τύραννο νὰ ἐγγίζει ψευδευλαβέστατα τὸν Ἐσταυρωμένο (ὀπτικὴ βλασφημία), ὅπως καὶ ἡ περιβολή του (β' πράξη) μὲ ποδῆρη μανδύα χρώματος φούξια μᾶλλον, πὺ θύμιζε περιβολὴ καρδιναλίων—ἀμφοτέρω ὑπαινίσσονταν Ἱερὰν Ἐξέταση. Ἄψογες οἱ μαῦρες στολές μὲ τρίκωχα καπέλλα, οἱ λευκὲς περροῦκες, καὶ τὰ ὅπλα τῶν στρατιωτῶν, ἄκρως ἀρμόζουσες στὴν ἐποχὴ καὶ στὸ κλίμα τοῦ ἔργου οἱ περιβολές τῶν ὑπολοίπων. Στὴν γ' πράξη ὅμως ὁ μπρούντζινος Ἐσταυρωμένος, ἄκρως δυσμετακόμιστος, σκεπάστηκε ὅπως-ὅπως μὲ ὁμοίωμα γλόης μετατρέψαν τὴν οἶνονι ταρατσα τοῦ Φρουρίου Σάντ' Ἀντζελο σὲ καρικατούρα...κρεμαστῶν κήπων τῆς Βαβυλῶνος. Μὲ δεδομένη τὴν ὑποκριτικὴν ἀνυπαρξία τοῦ Καβαραντότσι, ὁ τουφεκισμὸς διεκπεραιώθηκε δίχως ἶχνος τραγικότητος καὶ ἀναπότρεπτα ἡ Τόσκα βούτηξε στὸ κενὸ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ «ἔξοδο». Μονολεκτικά: ἀντικορύφωμα!

Ἀσφαλῶς καὶ δὲν διηύθυνε πρώτη φορά Τόσκα ὁ Λουκάς Καρυτινός. Κι' ὅμως ἡ βραδιά ὑπῆρξε ἴσως κορύφωμα σταδιοδρομίας. Καθαρότητα περιγραμμάτων καὶ εὔροα μουσικά νοήματα, διαφάνεια καὶ ἄκρα δραματική λειτουργικότητα ἐπανερχομένων οἶονεὶ ἐξαγγελτικῶν μοτίβων ὅπως σπάνια ἀκοῦμε στὴν Λυρική, συναγωνίζονταν τὴν ἀνάδειξη τῶν ἡχοχρωμάτων τῆς ἐκθαμβωτικῆς πλὴν τόσο ταυτισμένης μὲ τὴν δραματικότητα τῶν δρωμένων πουτσίνας ἐνορχήστρωσης: ἡ λάμψη τους χάρη στὴ λιτὴ ἀλλὰ καίρια ἀποτελεσματικὴ κινήσεολογία τοῦ Καρυτινοῦ ταυτίστηκε μέσα μας μὲ ἐκείνη τῶν χρωμάτων τῶν βιντεοπροβολῶν. Προσέξαμε ἀκόμη τὴν σοφὰ ὑπολογισμένη καὶ κυμαινόμενη συγκινησιακὴ φόρτιση τῶν δυναμικῶν μικροεναλλαγῶν, ἀλλὰ ὀλοκληρώνουμε τὸν ἀπολογισμό τῆς συμβολῆς τοῦ λαμπροῦ ἀρχιμουσικοῦ μὲ τὴν ἰδανικὴ στήριξη τῶν φωνητικῶν συνόλων, ἀνεπίληπτα προετοιμασμένων ἀπὸ τὸν Ἀγαθάγγελο Γεωργακάτο (χορωδία ἐνηλίκων) καὶ τὴν Μάτα Κατσούλη (παιδικὴ χορωδία).

Ἄν κάτι διέκρινε τὸ σύνολο τῆς διανομῆς ἦταν μιὰ ἰδεώδης λεκτικὴ ἄρθρωση, ποὺ ἀνάδειξε στὸ ἄρτιο τὴν τέλεια λεπτοεργημένη σύλληψη τῆς σατανικῆς σκευωρίας ἐνὸς Σκάρπια, μορφῆς ἰσόκυρης μὲ τὸ σαιξπήρειο Ἰάγο. ἀλλὰ καὶ μιὰ σπάνια φωνητικὴ ὁμοιογένεια. Ἀρχίζουμε ἀπὸ τὸ ἀπογοητευτικότερο, δυστυχῶς, τῶν πρωταγωνιστῶν, τὸ Κορεάτη τενόρο Ρούντυ Πάρκ (Καβαραντότσι). Εὐχαρίστως παραβλέπουμε τὰ παραπανίσια κιλά του, καίτοι ἀρκετὰ ἀσύμβατα μὲ τὴ...ζήλεια τῆς Τόσκα. Φωνή; μαλακὴ σὰ ζυμάρη, ὁμοιογενέστατη ὡς ματιέρα σὲ ὅλη της τὴν ἔκταση, ἄρθρωση ἰδεωδῶς εὐκρινής.. Καὶ ὅμως ἦταν ἀπὸ τοὺς τενόρους ἐκείνους ποὺ ἀνεβαίνουν στὴ σκηνὴ μόνον καὶ μόνον γιὰ χάρη τῆς κορώνας: λ.χ. μπορούσε νὰ διαβάσει ἓνα φθογγόσημο ἡμίσεος σὰν φθογγόσημο ὀλοκλήρου: ὅταν τὸ εἶπα σὲ προσφιλέστατο συνάδελφο, μοῦ συμπλήρωσε μὲ ἀμίμητον αὐθορμητισμό: καὶ μάλιστα παρεστιγμένο.. Ὑποκριτικὰ δὲ ἦταν ἐξοργιστικὰ ἀνύπαρκτος, ἰδίως στὴ γ' πράξη. Ποτὲ δὲν ἔχω ἀκούσει πιὸ ἀδιάφορο τὸ *E lucevan le stelle*... Θεοί, πῶς μπόρεσε νὰ εἶναι τόσο ἀναίσθητος πλάϊ σὲ μιὰ Τσέλια Κοστέα (Τόσκα) καὶ ἓνα Δημήτρη Πλατανιᾶ (Σκάρπια!).

Καὶ οἱ δύο, ζοῦν πιά ἐντός μου ὡς ἀρχέτυπα τῶν ρόλων: ἡ φωτεινὴ, λιγωτικὴ, πλαστικότερη σὰν κίνηση μεγάλῃς χορεύτριας, φωνὴ

τῆς Κοστέα, ἀποκάλυπτε ὅλες τὶς ἀντιφατικὲς πλευρὲς μιᾶς εὐθραυστης, εὐαίσθητης, ἀβέβαιης (ζήλεια!) ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ σαγηνευτικῆς γυναικάς. Καὶ ὁ Πλατανιάς, μὲ τὸ μοναδικό «γκρίζο» τίμπρο του, τὴν πάνσοφη κινητικὴ του οἰκονομία, μιὰ ἀπὸ τὶς σκηνικότερες παρουσίες πού γνώρισα ὀλοζωῆς, πῶς ἔπλασε αὐτὸ τὸ δαίμονα πού λές καὶ σκοτώνει διαιωρίζοντας πάνω σὲ ἄλλους μιὰ πράξη αὐτοκτονίας γιὰ τὴν ὁποία εἶναι σιχαμερὰ ἀνίκανος; Ἄν γεννήθηκα πολὺ ἄργα γιὰ νὰ γνωρίσω ἓνα Γιάννην Ἀγγελόπουλο (1881-1943), εὐτυχῶς γεννήθηκα ἐγκαίρως γιὰ νὰ χαρῶ σὲ ὅλα του τὸ μεγαλεῖο ἓνα Πλατανιά! Στάθηκαν ἄψογα πλάϊ τους σὲ μικρότερους ρόλους ὁ βαθύφωνος Πέτρος Μαγουλάς (Ἀντζελόττι, δραπέτης πολιτικὸς κρατούμενος) καὶ ὁ βαρύτονος Δημήτρης Κασσιούμης πού ἔπλασε τὸ Νεωκόρο, μὲ βάσει καὶ το σωματότυπό του σὲ ἓναν ἀμίμητο ρόλο χαρακτῆρος: ἡ παρουσία του, διακριτικὰ ἀνάλαφρη πινελιά, ἀπάλυνε προσηκόντως τὸ πέρασμα στὴν ἀτεγκτη β' πράξη. Ἄξιοι ἀναλόγων ἐγκωμίων γιὰ τὴν ἀνεπίληπτη συνύπαρξή τους μὲ πρωταγωνιστὲς αὐτοῦ τοῦ διαμετρήματος, ὁ τενόρος Χαράλαμπος Ἀλεξανδρόπουλος (Σπολέττα) ὁ βαθύφωνος Βαγγέλης Μανιάτης (Σαρρόνε [ἰταλ. Sciarrone]) καὶ ἡ ἄλτο, ὅπως τοῦλάχιστον ὀρίζει ἡ παρτιτούρα, Χριστίνα Ἀσημακοπούλου (Βοσκόπουλο). (Ἡρώδειο, 16.6.2015).
